

Aan de PvdA-fracties in Eerste en Tweede Kamer,
Aan het partijbestuur van de PvdA.

December 2010

Beste partijgenoten,

Trefpunt PvdA en Levensovertuiging heeft enkele voorlopige conclusies getrokken naar aanleiding van voorstellen om de strafbaarstelling van hulp bij zelfdoding op te heffen. Het bespreekbaar maken van het vrijwillig levenseinde vindt Trefpunt op zichzelf al heel waardevol; niet alleen in de maatschappij, maar ook in concrete situaties waarin mensen worstelen met hun levenseinde.

‘Bij medisch-ethische vragen is voor de PvdA het beginsel van zelfbeschikking leidend, maar altijd in samenhang met menselijke waardigheid, goede zorg en beschermwaardigheid van het leven’. Zo luidt het PvdA-fractiestandpunt naar aanleiding van de euthanasiewetgeving in Nederland. Trefpunt onderschrijft het morele beginsel van zelfbeschikking, ook in de vraag of de strafbaarstelling van hulp bij zelfdoding moet worden opgeheven.

Het beginsel van zelfbeschikking maakt voor veel mensen deel uit van hun levensovertuiging; het behoort anderen niet te worden opgelegd, noch kan het anderen door de overheid of de wet worden onthouden.

Behalve het beginsel van zelfbeschikking behoren bij het vraagstuk van de hulp bij zelfdoding morele uitgangspunten als lotsverbondenheid, inlevingsvermogen en liefde voor de naaste leidend te zijn. Dat betekent dat zorg voor de kwaliteit van het leven in het algemeen en in het bijzonder in de laatste levensjaren, voorop moet staan. In allerlaatste instantie kan hulp bij zelfdoding een daad zijn van lotsverbondenheid en naastenliefde.

Voor velen die van dichtbij hebben meegemaakt hoe mensen onder bepaalde omstandigheden naar het levenseinde kunnen verlangen, bestaat sympathie voor het streven de strafbaarstelling bij zelfdoding op te heffen. Maar er is tegelijk terughoudendheid.

De brochure ‘Voltooid leven’ van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillig Levenseinde noemt drie mogelijk juridische oplossingen nu de Nederlandse wet vooralsnog hulp bij zelfdoding door niet-medici verbiedt:

1. art. 294, dat hulp bij zelfdoding strafbaar stelt, uit het Wetboek van Strafrecht te schrappen.
2. art. 294 zo te wijzigen dat alleen nog het *aanzetten* tot zelfdoding strafbaar blijft.
3. een derde lid aan art. 294 toe te voegen waarin uitzonderingsgronden worden opgenomen waarmee de gecertificeerde niet-medische hulpverlener niet strafbaar is als (net als bij euthanasie en hulp bij zelfdoding door artsen) er zorgvuldigheidseisen zouden gelden voor hulpverleners, de hulpverlener zijn handelen meldt en het handelen getoetst wordt.

Als zou worden gekozen voor de oplossing om art. 294 zo te wijzigen, dat het aanzetten tot zelfdoding strafbaar blijft, dan wordt binnen Trefpunt gesuggereerd daaraan toe te voegen dat het uitvoeren van enige dwang of drang ook strafbaar is. Onmiddellijk is daarbij opgemerkt dat het uitvoeren van enige dwang of drang tot zelfdoding moeilijk bewijsbaar zal zijn.

Het initiatief om de strafbaarheid van hulp bij zelfdoding uit de wet te schrappen verschilt in zoverre van de euthanasiewet dat bij euthanasie altijd artsen moeten vaststellen dat er sprake is van

uitzichtloos en ondragelijk lijden. Geconstateerd wordt dat de euthanasiewet goed functioneert en niet heeft geleid tot de aanvankelijk gevreesde 'glijdende schaal'.

De euthanasiewet maakt euthanasie mogelijk als sprake is van een vrijwillige en weloverwogen wens van de patiënt. Maar de maatschappelijke verantwoordelijkheid wordt tot uitdrukking gebracht in de noodzakelijke betrokkenheid van artsen en op de achtergrond een toetsingscommissie. Binnen Trefpunt bestaat brede steun voor de keus de maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook in het geval van hulp bij zelfdoding, als uitgangspunt te blijven nemen naast het uitgangspunt van het recht op zelfbeschikking.

Belangrijk discussiepunt in Trefpunt is de vraag in hoeverre de wil om te sterven werkelijk vrij kan zijn. Is het mogelijk te weten dat je werkelijk vrij bent van dwang of drang in de omgeving? Het is vrijwel niet te voorkomen dat mensen toch het gevoel hebben dat er sprake is van enige drang, terwijl de omstanders zich daarvan niet bewust zijn. Ouderen kunnen de indruk hebben dat ze anderen tot last zijn. Dwang en drang kan bestaan uit een langzaam zich ontwikkelend gevoel dat je niet meer meedoet.

Een ander discussiepunt is de vraag of het mogelijk is vast te stellen wat een voltooid leven is. Mensen kunnen individueel op veel verschillende gronden tot dat oordeel komen, maar een algemeen oordeel daarover lijkt onmogelijk. En dat is toch nodig wanneer er sprake moet zijn van toetsing.

Daarbij zijn veel vragen over het spreken over een leeftijdsgrens. Redenerend vanuit het idee van een voltooid leven, zou ook voor iemand van twintig jaar kunnen gelden dat die van oordeel is dat zijn of haar leven 'voltooid' is. Redenerend vanuit het gegeven dat jongeren een dip kunnen hebben en nog kunnen opknappen, zou dat ook voor mensen van boven de zeventig kunnen gelden.

Zelfdoding is voor de omgeving altijd traumatisch. Niet alleen door de wijze waarop dat vaak gebeurt. Het uit de wet schrappen van hulp bij zelfdoding kan leiden tot een humanere praktijk. De grootste moeite met hulp bij zelfdoding ligt niet zozeer in het niet begrijpen van de wens van degene die zijn leven voltooid acht, maar in het voor velen onvoorstelbare idee dat je een actieve rol speelt bij de beëindiging van iemands leven. Voor artsen, die hun oordeel uiteindelijk op medische inzichten stoelen, blijkt dit al heel belastend te zijn. Laat staan voor andere begeleiders.

Welke methode om te helpen ook wordt gevonden, altijd zullen anderen ook worden belast. Toetsing zoals bij euthanasie zou op zichzelf vooruitgang betekenen ten opzichte van de huidige praktijk waarbij er nu ook al mensen zijn die helpen bij zelfdoding.

Velen pleiten voor verruiming van de huidige euthanasiewet, waarbij uitzichtloos en ondragelijk lijden wordt uitgebreid met psychisch uitzichtloos en ondragelijk lijden.

Wel moet worden bedacht dat mensen die niet lijden, maar bijvoorbeeld dat lijden vrezen en daarom een einde aan hun leven willen maken of mensen die hun leven om welke reden dan ook niet langer zinvol vinden, daarmee niet worden geholpen. Het zou ook kunnen zijn dat hier de grens ligt waarbij vanuit de samenleving nog (toetsbare) hulp kan worden gegeven bij zelfdoding.

Vooralsnog roept Trefpunt op tot voortgaande publieke discussie over hulp bij zelfdoding door niet-medici en om daar ook voldoende tijd voor te nemen. Dit om te bereiken dat een eventuele wetswijziging op ruime steun en begrip onder de bevolking kan rekenen. Daarin ziet Trefpunt een parallel met de kwaliteit van onze euthanasiewetgeving die mede te danken is aan het feit dat indertijd nauwkeurige discussies zijn gevoerd en geen overhaaste stappen zijn gezet.

Met vriendelijke groet,
Herman Noordegraaf, voorzitter
Kees Waagmeester, secretaris